

негативних слідів папілярних узорів має велике значення для подальшого дослідження та запобігання хибних висновків. З урахуванням цих чинників в криміналістиці слід постійно розробляти як засоби і методи виявлення і фіксації слідів, так і оновлювати методики їх експертного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6 «Дактилоскопічні дослідження» // [укл. Жолтанська І.І., Кузнецов В.А., Щавелєв А.В., Димитрова Ю.В., Кушніренко Н.В.]. – К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2014. – 119 с.
2. Криміналістичне дослідження слідів рук : науково-практичний посібник // За ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К. : Атіка, 2000. – 152 с.
3. Дактилоскопическая экспертиза: современное состояние и перспективы развития. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1990. – 416 с.
4. Трасология. Справочник криминалиста. – Т. 1. Гомеоскопия // Авт.-сост. : Степанов Г. Н., Бронников А. И. – Волгоград : Волгогр. юрид. ин-т МВД России, 1997. – 192 с.

Матвієнко Сергій Андрійович,

завідувач сектору криміналістики та експертної роботи Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у м. Миколаєві

**ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ ВИРІШЕННЯ
СУДОВИМ ЕКСПЕРТОМ ПИТАНЬ НАДАННЯ
КАТЕГОРИЧНОГО ВИСНОВКУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ БАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ПРИ НЕПОВНІЙ СЛІДОВІЙ КАРТИНІ**

Отримані судовим експертом результати проведених ідентифікаційних судово-балістичних досліджень із наданням категоричного позитивного або негативного висновку є вирішальними у кримінальних справах стосовно випадків застосування вогнепальної зброї.

Консолідовані переліки ідентифікаційно-значимих слідів та визначення їх значимості у мікрорельєфі чи частоті відображення, які наразі відсутні, що могли б бути зумовленими можливими аналітичними дослідженнями чи впорядкованими визначеними категоріями слідостійкості чи інформативності слідосприймаючої поверхні, це призводить до того, що категоричний висновок експерта може в якійсь мірі ґрунтуватися лише на наявній слідовій картині і ступенем співпадіння чи виразливості слідів, що збігаються або різняться, умінні конкретного судового експерта їх відшукати, висвітлити (проілюструвати), і в цілому виходить, що вже базується

більше на відносно розмитому переконанні – відомому «внутрішньому переконанню експерта».

І на думку автора, навіть наявний невеликий відсоток можливої варіативності у прийнятті рішень та наданні категоричних висновків експертом, є відносно суб'єктивним, і є проблематикою коли у ньому наявний великий відсоток вірогідності, що ляже в основу належно оформленого висновку експерта, а потім буде основою обвинувального чи виправдувального вироку.

Окремі питання ідентифікаційних криміналістичних досліджень вогнепальної зброї відображені у працях відомих науковців: В. П. Гусарова [1], О. І. Устінова, Р. С. Белкіна, П. Д. Біленчука [2], А. В. Кофанова [3] та ін.

Однак роботи багатьох даних вчених у більшості своїй присвячені вивченню екземплярів зброї вітчизняного виробництва давніх років, водночас, залишаючи питання дослідження нарізної мисливської чи військової вогнепальної зброї сучасного виробництва (хоча б із запасом «-20», «-10» років виготовлення тому) щодо саме їх ідентифікації, доволі відкритим.

Питання виваженості і наукових підстав (чи то математичного аналізу чи встановлених коефіцієнтів вірогідності) для надання висновку в неповній слідовій інформації недосліджена чи взагалі відсутня.

Сама по собі, ідентифікація зброї має на меті визначення факту наявності інформації про тотожність за виявленими експертом слідами на вистріляних кулях чи стріляних гільзах, віднайдених та вилучених під час огляду місця події, у їх порівнянні із конкретним екземпляром зброї або ж принаймні із загальним модельним рядом, що має значення по справі під час проведення судових експертиз у межах конкретного кримінального провадження, на основі раніше отриманих спеціальних знань, що має використовувати експерт у своїй діяльності чи за наявними довідниковими інформаційними джерелами.

Весь етап «дослідження» ґрунтується на витримці та великому обсязі кропіткої праці судового експерта. Саме тому і навантаження на психологічний аспект його діяльності з прийняття рішення має бути зведений до мінімуму за допомогою математично обрахованого підґрунтя науково та випробувально доведених підстав.

Експерт досліджує сліди від деталей зброї у даному випадку і дуже часто деталями зброї, що залишають свій інформативний слід вважаються:

– патронний упор – має найбільшу робочу поверхню, що контактує протягом всіх етапів процесу пострілу із складовою патрону – гільзою і безпосередньо залишає сліди (адже більшою зоною контакту є площа патронника чи канал ствола зброї, проте канал ствола залишає динамічні сліди що оновлюються шляхом видалення проходженням крізь вісь ствола, а самі стінки патронника контактують у динамічному режимі під час заряджання/розряджання та у статичному режимі під час

процесу пострілу у стволі зброї і за виключенням окремих груп криміналістичних міток не несуть у собі ідентифікаційно-значимої інформації);

- бійок-ударник – слід від взаємодії деталі із капсулем на денці гільзи патрону має найсильніше та найщільніше місце дотику і відображення слідоутворюючої інформації.

Інші сліди можливо розподілити на статичні (пов'язані із процесом пострілу та частково видалення гільз – слід від відбивача) та динамічні (пов'язані із процесом заряджання і в повній мірі із процесом видалення стріляних гільз чи вильоту кулі з каналу ствола зброї).

Ці всі сліди несуть інформацію різного характеру одночасно: і про взаємодію слідоутворюючих деталей зброї з контактними поверхнями складовим патрону у процесі пострілу і про взаємодію їх же у процесі заряджання / розряджання зброї.

Виходячи з визначеного переліку слідів найбільш достовірними і інформативними слідами на тих же гільзах є сліди на корпусі та дульці гільз – роздуття чи заглиблення від розширення стінок металу внаслідок дії тиску порохових газів, що згоряють та прискореного динамічного руху гільзи в процесі пострілу сліди:

- від криміналістичних міток;
- від патронного упору;
- від вікна для проходження бійка чи ударника;
- слід від дії бійка чи ударника.

Дані сліди автор вважає за доцільне віднести до вищої групи ідентифікаційно значимих слідів.

При необхідності взяте за основу розмежування та прийняття ступеня інформативності слідів від деталей зброї, можливо би було, спираючись на науково встановлені дані, отримані і експериментальним шляхом, і шляхом математичного аналізу, використовувати значення інформативності та вагомості ознак – коефіцієнтів.

За сукупністю виявлених ознак за їх числовим вираженням у сумі значень коефіцієнтів судовий експерт мав би науково-математичне навіть підґрунтя свого висновку у категоричній формі.

При вивченні об'єктів після етапу роздільного дослідження, судовий експерт оцінюючи наявну слідову інформацію вираховує наявну суму значень «КІЗС» і базує свій висновок на рівні отриманих даних.

І тоді, наприклад, для категоричного позитивного висновку обов'язкова була б наявність слідів 1 групи, для категоричного негативного висновку достатня наявність слідів 2 групи у кількості щонайменше 4 видів, що різняться із наявними на досліджуваних зразках та експериментальних.

Всі ці обставини, закріплені б у прийнятих розпорядчих документах знадобляться для суттєвого відчуття експертом правоти свого висновку у проблемних ситуаціях коли він вимушений

досліджувати обмежений перелік слідової інформації – за відсутності відображення певних слідів.

Є ситуації коли досліджуваний об'єкт є у єдиному екземплярі і число експериментально отриманих зразків також мале, та навіть можливо не достатнє для того аби впевнитись у стійкості ознак і не варіативності їх відображення.

Є ситуації, коли дані сліди просто не відобразились через високу динаміку процесу пострілу чи перезаряджання, що пов'язано із темпом стрільби, із можливо наявною великою густиною мастила, яке не дозволила контактувати слідоутворюючим та слідосприймаючим поверхням достатньою мірою.

Є ситуації, коли наявне накладання слідів на деннях гільз через неодноразові спроби спорядження/перезаряджання зброї; можливі накладання слідів на літерні чи цифрові маркувальні позначення, що забивають дно сліду чи роблять важким момент для того щоб прогледіти основу або загальну конфігурацію сліду. Такі типи наявних слідів не варто вже приймати за ідентифікаційно-значимі.

В таких різних і ніби простих випадках із зменшенням обсягу слідової інформації – експертові все важче ґрунтувати свій впевнений і категоричний висновок на обмеженій кількості підстав і тієї слідової інформації що він може проілюструвати у чистому співпадинні, з огляду на можливу варіативність та невизначену стійкість слідів.

Науковцям і практикам залишається розглянути та обґрунтовано вказати на шляхи вирішення питання оцінки варіативності слідів і їх передумов відображення.

Висновками до праці автора може слугувати запропонована градація інформативної важливості слідової інформації на стріляних гільзах, розподіл слідів на групи за інформативністю, ступенем виразливості відображення слідів та варіативності їх відображення.

Список використаних джерел:

1. Гусаров В.П. Основные особенности криминалистической экспертизы охотничьих нарезных ружей. Москва: ВНИИСЭ, 1976. С. 50.
2. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброезнавство: підручник / за ред. П.Д. Біленчука. К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2003. 384 с.
3. Кофанов А.В. Особливості експертних помилок та деякі шляхи їх запобігання під час проведення судово-балістичних експертиз. Криміналістика и судебная экспертиза. 2015. Вып. 60. С. 275–286.